

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 24 Cor.
Pe o jum. de an 12 „
Pe trei luni . . . 6 „

Pentru România şi
străinătate:

Pe un an . . . 40 lei.
Pe o jum. de an 20 „

TELEFON Nr. 226

GAZETA TRANSILVÂNIEI

ZIAR POLITIC NAȚIONAL.

REDAȚIA
ŞI ADMINISTRAȚIA
Târgul Inului Nr. 30

INSERATELE
se primesc la administra-
ția. Prețul după tarif
şi învoială.

Manuscrisele nu se în-
napoiază.

Pact secret?!

Presă opozițională bate toba: „Tisza totuși a încheiat pactul cu Valahii, numai că acesta se ține în secret“.

Tisza desminte, dar în așa fel, ca această desmințire să nu treacă mai departe de lagărul coaliției.

Opoziția ține cu tot prețul să sugereze hidrei soviniștii un pact, pentru ca să-l vadă pe Tisza odată căzut.

Iar Tisza ca să înblânzească hidra, pentru ca să se mențină și mai departe, îi șoptește, că pactul nu s'a făcut și că el (Tisza) nu se lasă mai pe jos decât Apponyi și Andrássy.

Pe de altă parte Tisza face tot posibilul, ca altă lume, alți factori, la a căror poruncă și sub impulsivitatea cărora a inițiat tratativele cu comitetul nostru național să aibă impresia, că el și-a împlinit mandatul. Glasul lui se auză în toată plenitudinea sa peste lagărul coaliției. El se adresează Vienei, Berlinului, Bucureștiului, Europei, culturii și civilizației omenești.

Ba șerpele a încercat să se strecoare, grație atâtor naiivi și atâtor spirite desechilibrate, ce din păcate le avem, și la sânul Românismului dela noi.

Marele jongleur a răsunat să provoace în Viena o zăpăceală. Acolo mulți cred că Tisza lucrează cu seriozitate la rezolvirea chestiunii naționalităților și-n tot cazul se confirmă „bunele lui intenții“. Tot așa și la Berlin. Ba și la București, grație informațiilor eronate ce s'a dau de corespondenții neinițiați, ziarelor din Țară, se bănuiește un pact secret.

Entr'adevăr straniu, ce se petrece după culise.

Jongleurul își joacă minunatul rol. Coaliției, neînfrântului soviniștii el îi spune, că consimte perfect cu Apponyi, Andrássy și Károlyi, iar Vienei, Berlinului, Bucureștiului și Europei găgăuțe îi spune, că el de 20 de ani se ocupă cu chestiunea naționalităților și în deosebi cu chestiunea română.

La naiba! Când i-se va pune oare capăt acestui joc frivol? Când se va porni odată furtuna, care să măture de pe orizontul vieții publice a acestui stat atâta minciună, câtă se țese astăzi cu atâta nerușinare.

Ce ne revoltă însă mai mult e faptul, că și la noi se crede în posibilitatea unui pact secret.

De unde oare atâta adormire în conștiințe? Când oare va fi stărpit din sufletele noastre atâta spirit de iobagi, atâta lașitate, atâta orbire și atâta lipsă de mândrie și de încredere în forțele noastre?

Cari sunt faptele pozitive, cari sunt dovezile reale, pe cari se întemeiază justificarea unui pact secret? Ce ne-a dat Tisza, ce ne-a dat guvernul, ce s'a schimbat din alcătuirea de azi a acestui stat, ce însuși s'a clădit, ce garanții ni s'a dat, ce legi s'a abrogat, cari legi se execută pentru ca să credem în existența unui pact?!

Nimic din toate acestea. Nimic, nimic. Se joacă doar un joc frivol și se batjocurește cu îndrăzneală un neam, care nu vrea să-și cunoască valoarea proprie și care e prea comod ca să-și desgroape forțele de cari dispune.

Deși cu greu, dar trebuie să facem constatarea cea mai dureroasă:

Ai noștri nu ne mai cred pe cuvânt. Le vorbim în toată sinceritatea, le arătăm adevărul motivându-l cu fapte, cu argumente rupte din sufletul nostru și tetuș după o discuție de ceasuri, de săptămâni, de luni, ni-se pune din nou și cu cinism întreabarea stupidă: Oare să nu s'a fi încheiat în secret pactul?

Poftim!

Correspondentul nostru din Budapesta ne comunică, că a discutat cu toți bărbații noștri de seamă asupra acestui svon. Și toți desmint cu toată sinceritatea faima asta care a fost pusă la cale direct de Tisza. Ba ne scrie corespondentul că și diferitele proteste cari se fac de Maghiari în contra pactului, tot de Tisza sunt puse la cale, pentru ca minciunile cu atât mai vărtos să prindă și ca zăpăceala să devie generală și constantă.

Se vor trezi ai noștri cel puțin acum în ceasul al doisprezecelea?

Acest ceas a sunat. E vremea să ne trezim, căci altcum ne amenință o primejdie, care ne anunță o fatală catastrofă.

Să nu se uite, că România căzuse până la cea mai urâtă umilire pe când căuta ca prin tratative, să-și aranjeze granițele dinspre Bulgaria.

Această pildă ar fi de ajuns ca să ne aducă la calea cea adevărată. Căci dacă noi însemnăm astăzi ceva asta avem s'o mulțămînă numai și numai cerbicii cu care am rezistat tuturor tentativelor, cari au urmărit cu tenacitate desarmarea noastră.

Vom renunța noi nitam — nisam la armele, cari au fost până acum garanția existenței și integrității noastre naționale?

Cel ce s'a plictisit de viață, nu mai crede în nimic.

Aceia dintre ai noștri, cari cred într'un „pact secret“, nu mai cred în nimic. El e cântecul de lebedă al celor ce s'au săturat de viață. (vn.)

Camera. Camera își continuă mâne ședințele, discutându-se mai departe chestiunea română. Sunt înștiințați la cuvânt mai mulți deputați.

În afară de aceasta dep. Presly Elemér a prezentat o interpelație în chestiunea atentatului din Dobrița. Interpelația o va motiva Presly în una din zilele aceste.

Proclamația prințului de Wied. Proclamația adresată de regel Wilhelm poporului său albanez are următorul cuprins:

Albanezi! Astăzi Albania liberă și independentă intră într-o nouă fază a istoriei. Destinul patriei, sunt de acum încredințate în mâinile unui rege, înțelepciunii guvernului și virtuților patrioților.

Drumul de parcurs este lung și plin de obstacole dar nici un obstacol nu este insurmontabil pentru un popor având tradiții celebre în istorie și care ca și voi are o mare voință de a munci și propăși. Datoria noastră și cea a succesorilor noștri va fi pururea să caute fericirea națiunii prin toate forțele noastre. Inspirați de aceste sentimente am primit din mâinile voastre coroana albaneză.

Albanezi, în clipa când urcăm tronul așteptăm dela voi ca toți să veniți în jurul regelui vostru și să lucrați împreună întru realizarea aspirațiilor naționale.

Revizuirea Constituției.

Raportul d-lui senator N. N. Săveanu.

Domnilor Senatori,

Constituția este pactul fundamental isvorât din nevoile profunde și durabile ale unui popor, ea trebuie să fie oglinda fidelă a ceea ce e distinct și specific fiecărei națiuni.

Ea stă deasupra legilor ordinare cari se nasc și mor cu nevoile momentului, dar cari nu pot fi concepute decât în spiritul și în cadrul fixat de ea.

Făcută pentru a armoniza forțele sociale, atunci când noile forțe se afirmă și când un alt ideal frământă societatea, revizuirea Constituției se impune.

Doi însemnate probleme cer deslegare în momentul de față: problema agrar și cel politic.

Chestiunea agrară a fost pusă și la 1907. Proprietatea era în acel moment astfel repartizată: de o parte vre-o 4000 de proprietari stăpâneau ceva mai mult ca jumătate din pământul cultivabil al țării, iar de alta întreaga masă a țărănimii mai puțin de jumătate.

O bună parte a acestora erau într-o completă dependență de proprietari și arendași, ceea ce explică oneroasele învoeli agricole de atunci.

Legea învoelilor agricole a pus stavilă speculației, prevăzând un maximum de arendă și un minimum de salarii, ea a creat izlazurile comunale.

Casa rurală a fost înființată pentru a înlesni sâtenilor cumpărarea de pământ. Legea trusturilor a pus o mărghine dreptului de arendașie. Legea a obligat ca moșiile Statului și ale persoanelor morale să nu mai poată fi arendate decât la săteni.

Toate aceste legi au dat roadele lor. Casa rurală și obștiile au cumpărat peste 120.000 de hectare; băncile populare au împrumutat în acest scop obștiile cu 20.000.000 lei. Pentru izlazuri s'au dat în stăpânire vre-o 140.000 de hectare în valoare de peste 114.000.000 lei; obștiile au luat în arendă peste 400.000 hectare.

Din toate aceste prefaceri proprietatea mică n'a sporit decât cu prea puțin, așa în cât chestiunea agrară e încă la ordinea zilei.

Ea reclamă la această dată o soluție radicală, amănarea ei ar fi o dovadă de neprevădere socială, ceace nu e permis în urma evenimentelor și prefacerilor ce au avut loc în acest colț al Europei.

Am admirat cu toții minunatul avânt al oștirii noastre în vara anului trecut. Marele număr al ei erau țărani, strănepoși ai celor cari ne-au făurit Mi-orita, fil ai celor pe cari Alexandri i-a cântat în „Ostași noștri“; și cei de ieri și cei de azi aveau în sufletul lor adânc înrădăcinat dragostea de moșie, dragostea de care găsim cea mai frumoasă pildă în soldatul de pe câmpiile Bulgariei, care simțindu-se că moare a rugat pe tovarășii lui să-l întorcă cu fața spre întocrit curge Argeșul.

Populația acestei țări în cea mai mare a ei parte (82%) e compusă din ruși, deci aceștia formează temelia Statului, și cum ei aproape toți sunt agricultori a-i lega de pământul țării e un act de înalt patriotism, o operă de conservare națională și socială.

Pământul dacă corespunde nevoilor esențiale și permanente ale omeneirii, are însă un mare neajuns, mărghinirea lui; de aici nevoia de a stimula cât mai mult la muncă, și nu e îmboldire mai puternică decât cea, în proporții cât de mari, cel ce muncește pământul să fie stăpân pe el.

Înmulțind numărul proprietarilor prin sporirea miciei proprietăți se întărește Statul, care are nevoie de cetățeri conștienți și întăriți, de soldați pe cari să-i mână în luptă un ideal național.

Pentru a asigura o mai bună stare a clasei țărănești nu sunt suficiente proprietățile Statului și cele de mână moartă, întinderea lor este prea mică pentru a satisface nevoia ce se simte.

E necesar ca și parte din prisosurile mării proprietăți, adică ceace

trece peste ce e necesar ca marea proprietate să nu-și piardă personalitatea socială și rolul ei economic, să meargă în mâinile țărănilor. De altminterlea, ce înseamnă mare proprietate, și deci de la ce întindere începe ea, atârână de timp și loc.

Această expropriere nu se poate face pe cale ordinară, e deci nevoie de revizuirea Constituției.

De altminterlea, chiar trecerea bunurilor de mână moartă în proprietatea sâtenilor, derogându-se de la dispozițiile testamentare, de fapt reclamă o expropriere.

Făcută pe cale ordinară, exproprierea voluntară a bunurilor de mână moartă, pe de o parte ne expune la revendicările moștenitorilor de drept pentru călcarea condițiilor fundamentale din testamente, iar pe de altă parte, ca concepție socială, este cel puțin logică, dacă nu imorală.

Intr'adevăr, este de neconceput a respecta cu sfințenie dreptul celor ce uzează în mod pur individualist — deci egoist — de averea lor, și a nu ține seamă de voința celor cari au înțeles ca averea lor să fie întrebuințată în scop umanitar, — deci altruist.

Ni se obiectează însă că proprietatea, este intangibilă.

Concepția modernă ne prezintă proprietatea în funcțiune de utilitate socială, ca atare ea variază cu nevoile societății, se schimbă în timp și în loc.

Proprietatea fiind condiționată de utilitatea socială, urmează că interesul dezvoltării generale, interesul existenței naționale, poate impune o transformare a ei.

Engliza și Germania, țări puternice, prin mișcarea lor comercială și industrială și prin simțul lor conservator, au căutat să formeze o proprietate mică, pentru a măsura crizele economice și financiare.

În Franța clasa micilor proprietari formează și astăzi garanția cea mai puternică în contra tendințelor revoluționare. Chiar acum chestiunea agrară e la ordinea zilei în Englița. Se urmărește acolo crearea proprietății țărănești, de oarece, mulțumită dreptului primului născut, domeniul imense rămân în mâna a câtorva.

Aceoa dorință de înmulți cât mai mult posibil numărul micilor proprietari o avem și noi pentru România. Sântem convingși că stăpânirea unei bucăți de pământ, suficientă să asigure hrana. Întărește simțul răspunderii, stimulează energiile, asigură independența economică, dă demnitate, formează caracter, întărește simțul patriotic. Avem nevoie, pentru asigurarea zilei de mâine, nu numai de puști, pe cari sacrificii le noastre bugetare ușor ni le poate da, dar ne mai trebuie suflete calde și entuziaste numai așa se va menține și ridica tot mai sus prestigiul regatului.

De altminteri, atunci când se ia o parte din prisosul celor pușini, pentru a se da strictul necesar la o parte din cei mulți; atunci când în prețul cu care se va plăti pământul nu e socotită numai munca depusă, dar și surplusul venit din urcarea pe care a produs-o progresul social mai poate fi vorba de e nedreptate și se poate contesta Statului, ca reprezentant al tuturor intereselor, dreptul de a interveni?

La 1901, pentru a se putea echilibra finanțele Statului, s'a cerut funcționarilor acestei țări un sacrificiu. L'au făcut cu toții, și cei mici s'au resimțit puternic de curba lui Haret. E un frumos exemplu de subordonare a interesului individual în fața interesului general.

Marii proprietari aibă mândria de a veni ei singuri să contribuie la rezolvirea problemei agrare, care din parte-le nu cere un sacrificiu, de oarece vor avea în schimb o justă despăgubire.

Ei au o însemnată chemare, aceea de a înlesni armonizarea intereselor sociale, de a stabili o mai dreaptă repartizare a pământului, de a întări dreptul de proprietate, prin aceea că el pe viitor va avea mai mulți apărători.

Generația trecută a avut o chemare mare politică, a îndeplinit-o, căci

din două mici principate au creat o Românie.

Generației de azi îi revine sarcina ca după emanciparea politică a țării să înlăptuască emanciparea economică a țărănimii.

Ea va fi înlăptuită; și tocmai pentru că, cu prilejul constituirii izlazurilor, dintre proprietarii particulari nici o treime n'au dat izlazuri, modificarea art. 19 din Constituție se impune.

(Sfârșitul în nrul viitor).

Chestiunea română în cameră.

Discuția chestiunii române în camera ugară nu s'a terminat încă și ea va avea continuare săptămâna aceasta. În ultima ședință, Vineri a vorbit deputatul sas Schuller, declarând, că Sași sunt aderenți ai statului unitar maghiar. El, ca și oligarhimea, nu vreau să audă de crearea unui stat federativ. După Schuller a luat cuvântul contele Károlyi Mihály, cunoscutul democrat din gură. Vorbirea a ținut o oră, dar oratorul n'a spus lucruri noi. A repetat în mare parte cele rostite în delegații de el și de alții. Îndeoși a insistat asupra temei sale favorite, asupra chestiunii Czernin-Tisza, afirmând că contele Czernin a desavuat politica lui Tisza.

Vorbirea lui, în ce privește mai ales argumentarea, a stat la un nivel inferior, cu inexactități și contradicții. A vorbit și Tisza combătând pe antevorbitori.

Un discurs lung și motivat a ținut deputatul nostru Dr. St. C. Pop, cum am amintit în nrul din urmă și pe care îl dăm în alt loc al ziarului nostru.

Vorbirea lui Károlyi.

Contele Károlyi își exprimă regretul saie asupra faptului că primul ministru a urmat tratative cu un partid, pe care chiar și d-sa îl consideră ca neexistent. Se referă la discursul rostit de primul-ministru în camera magnaților, unde a declarat că nu recunoaște partidul național român (? — Red.)

Oratorul citește comunicatul comitetului național român, în care se constată că primul ministru a recunoscut dreptul de existență al partidului național român.

Față de un partid impulsiv, precum e partidul național român, este imposibil de a se obține un rezultat cu mijloace platonice. Contele Károlyi, se miră cum primul ministru a putut crede că e atât de ușor să desarmare un partid, în dosul cărui se află 3 milioane de cetățeni ungari și un întreg regat independent.

Partidul național român constituie o primejdie mai mare pentru maghiari și pentru stat, decât existența unui partid republican. (? — Red.) Ar fi însă o gresală a recurge la mijloace draconice față de un partid politic, căci sentimentul nu se poate desființa.

Contele Tisza a afirmat că pretențiunile românilor sunt moderate. Oratorul declară că nu vede nicieri această moderațiune, nici în cele 14 puncte ale d-lui Mihaly și nici în comunicatul comitetului național român.

Contele Tisza a urmat aceste tratative într'un timp, când oricine putea să vadă că există o legătură între ele și situația politică externă. Declarațiunile contelui Czernin sunt o dovadă că tratativele au fost începute în urma unei influențe externe. Asemenea s'a putut vedea în tot cursul tratativelor că primul ministru se află sub influența unei presiuni din afară. (? — Red.) Când s'a văzut că se tratează în urma unei influențe străine, primul ministru trebuia să întrerupă imediat tratativele și să le amâne pentru alte timpuri.

Contele Czernin a declarat că dacă pactul nu se va realiza, ameliorarea relațiilor dintre România și Austro-Ungaria va fi imposibilă. Dacă aceasta este adevărat, ar trebui să credem că relațiile noastre cu România s'au în-

răutății în urma zădărnicii pactului sau că eguarea pactului e numai aparentă și că în realitate există o înțelegere secretă, în urma căreia contele Tisza a și început să realizeze promisiunile făcute românilor.

Din toate acestea rezultă că contele Czernin a dictat primul ministru care a avut un rol absolut șters în această importantă chestiune politică.

Contele Tisza n'a început tratativele din simpatie pentru românii ci pentru a asigura guvernului câteva cercuri electorale. (— Red.)

Mai vorbește Károlyi despre rezolvirea chestiunii de naționalitate, care nu se poate tranșa pe baza principiului «do ut des». El reproșează lui Tisza că a atacat emblemele statului, cu cunoscuta expresiune «ingeraș» și declară că nu ia la cunoștință răspunsul lui Tisza.

Vorbirea lui Tisza.

Imediat la cuvântul Tisza și dă deslușiri în unele chestii relevante de Berzeviczy, contele Károlyi și Desy. În partea cea mai mare din vorbirea sa își expune punctele sale de vedere, pe cari le-am mai auzit în discursurile sale anterioare. În special vorbește despre cultura naționalităților, despre limba la judecătoria și în școli, despre administrație, combatând și arătând incorectitudinea celor susținute mai ales de Károlyi. El contestă de la început, că tratativele cu Românii ar fi fost în legătură cu politica externă.

De 20 ani mă ocup cu chestiunea naționalităților — a zis Tisza — și totdeauna am avut în vedere meritele și interesele politice ungare, fără a fi influențat de politica externă. De altfel această chestiune nu are o importanță hotărâtoare în ceea ce privește relațiile noastre cu România. În discursurile mele anterioare n'am spus altceva decât că aceste tratative au făcut o impresie favorabilă asupra opiniei publice din România.

Revine asupra chestiunii române, asupra «aparării» Ardealului, relevantă de contele Bethlen etc. și și desvoaltă din nou părerea sa cunoscută.

Tisza reflectând lui Desy, își exprimă bucuria asupra faptului că Desy are simpatii pentru Românii. Ne putem combate pe alte terenuri, în această chestiune însă trebuie să fim de acord — zice el. Este adevărat că nu trebuie să ne temem de concurența culturală a naționalităților. O asemenea concurență ne va aduce foloase tuturor.

Aplicarea legii naționalităților e o chestie delicată. Dacă nu voim să o aplicăm, e mai bine să spunem acest lucru pe față. Legea naționalităților n'a dat rezultatele dorite. În asemenea împrejurări nu poate fi vorba de aplicarea legii, cel mult de modificarea unor dispozițiuni învechite.

În fine îndeamnă pe Români să-și mai reducă idealurile, să fie cetățeni credincioși, să potenteze capacitatea de acțiune a națiunii maghiare. Prin aceasta vor face un bun serviciu și lor înșiși și României.

Discursul dep.

Dr. Ștefan C. Pop

rostit în ședința de Vineri (13 Martie n.) a camerei ungare.

Dăm aici parte verbal, parte în extras, importantul discurs al deputatului Dr. Ștefan C. Pop.

De când s'a pornit schimbul de păreri între comitetul partidului național român și contele Tisza, s'a desfășurat parareii în această o mare agitație și în țară. Cu deosebire zările opoziționale și nu în măsură mai mică și deputații opoziționali s'au folosit de toate prilejurile, ca deoparte să infățîșeze aceste tratative în astfel de culori, ca și când noi, reprezentanții modesti ai politicii partidului național român, urmărind interese personale nu voim să sacrificăm numai interesele poporului nostru ci și cea democrație, care a fost dela început piatra unghiulară a politicii noastre și care este și până în ziua de azi. De altă parte s'a ridicat în contra d-lui prim-ministru acuza, că prin o astfel de mituire vrea să-și asigure mandate, respective să-și câștige oameni și în modul acesta să-și sporească partidul.

Mărturisesc sincer, că atacurile unor ziare ne-au uimit. Dar în cele din urmă ne-am obișnuit cu aceste atacuri. Mai mult ne-a uimit însă faptul, că reuniuni culturale, a căror chemare măreață ar fi să lățească cultura, să promoveze în semnul iubirii armonia, înțelegerea și apropierea, au aruncat tăciunile aprins în opinia publică și au trecut pe un astfel de teren — nu pe terenul culturii ci pe terenul luncos al politicii — pe care după părerea noastră modeste nu-l permis să treacă unei instituțiuni culturale.

Profesori universitari, a căror chemare ar fi să promoveze cunoștințele înălțătoare ale științei, să susțină vie-

în sufletele tinereții însuflețirea pentru idealuri sublimе, au mers cu tăcunele ulii dela muncă la municipii, dela instituție culturală la instituție culturală, ca să împedecе o înțelegere, despre a cărei conținut nici n'aveau cunoștință.

Durere, împrejurările în cari trăim sunt de atare, încât atunci, când e vorba de a rezolvi o chestiune importantă, care tace adânc în viața statului, a trebuit să se creeze prin statucuri și calomnii o platformă prin care să se trezească în sufletul poporului maghiar bănuiala și gelozia, că cine știe de ce transformări ar fi vorba ca să urmeze în viața națiunii maghiare.

Dar și mai ciudată este apariția, la care asistăm aici în parlament. Să comparăm discursul contelui Apponyi de pildă pe care l-a rostit într'un timp când — după declarațiunea sa proprie — încă nu cunoștea conținutul pretinsului pact, cu ultimul său discurs. În 14 Ianuarie 1914 contele Apponyi a declarat, că, deși nu cunoaște chestiunile în jurul cărora se urmează tratativele, fiindcă d-l prim-ministru se învârne în mare discrețiune, cu toate acestea trebuie să condamne această procedură, fiindcă deja faptul în sine, că tractează cu acești oameni, este, după părerea sa, o greșală colosală, din punctul de vedere al partidului său, de-a ereptul o crimă.

Acum în urmă, când li era cunoscut materialul tratativelor a spus însă: «că aceste concesiuni nu sunt de atare natură ca să poată provoca contraziceri vehemente nici chiar din partea celor mai puțin orientați». Prin urmare contele Apponyi recunoaște acum, că contele Tisza n'a avut gândul să tradeze nici patria și nici ideea de stat, ci era vorba de astfel de concesiuni, cari nu pot să provoace vreo supărare mai mare nici chiar în sufletele celor mai puțin orientați sau — să zicem — nici chiar în sufletele celor naivi. Cu toate acestea vrea însă să rămână consecvent, adică inconsecvent: inconsecvent fiindcă deja o altă putere — o dovadă este contra lui și anume scrisoarea lui Kossuth Ferencz, care renoaște partidul nostru și prin care scrisoarea se infirmă atacul, că ei n'ar fi stat de vorbă cu noi, cu «trădătorii de patrie». Dar contele Apponyi ca să-și agraveze inconsecvența, mai declară: da, e adevărat că am tratat cu acești domni, aceasta nici nu este un lucru atât de grozav, nici nu excepționez faptul că s'a tratat cu ei, căci au avut datorința să trateze cu ei, dar excepționez modul cum s'a purces în aceste tratative. Dar cine ar pute urmări pe contele Apponyi în labirintul inconsecvențelor sale?

Actualmente suntem aici de abia patru înși din partidul în numele căruia vorbesc. Vă puteți închipui care este situația mea, trebulând să țin piept dv. celor 400 de deputați, — după ce m-am convins că în chestiunea de naționalitate pe dv. vă deosebesc abia mici nuanțe. În asemenea împrejurări, nu poate să aștepte nimenea, ca noi să d'secăm sofismele contelui Apponyi și să-i demonstrăm pe larg contradicțiile.

Conced, că tratările au ajuns în împrejurări puțin favorabile, observ însă, că preluțiile lor existau mult înainte de ce contele Tisza le-ar fi inițiat. Ele se ventilau în zările serloase din Budapesta, înainte. Ziarul «Az Újság» scrisese, în legătură cu evenimentele balcanice, că problema de naționalitate trebuie tratată duș o metodă nouă — așa, ca națiunile nemaghiare să se simtă fericele. Contele Tisza, luând inițiativa într-o astfel de atmosferă și-a făcut numai datoria — și ar fi ajuns într-o situație ciudată, dacă, luând în mână frânele statului ar fi declinat această datorie.

După cum apare din rezoluția comitetului național român, tratările au eșuat, dar trebuie să fixăm deosebitul merit al contelui Tisza de a fi îmbrățișat cu toată ardoarea problema, dispunând piedestalurile cezariene și înfruntând resentimentul elementar al unei opinii publice fals educate. El a spart ghiata — și deși ne desparte încă o mare depărtare de principiile lui, meritul inițiativ, nu li se poate contesta. Regret mult, că nu admite decât schimbări, cari până și contelui Apponyi i se par fără valoare și cari nu pot nici să închiege o bună înțelegere între poporul românesc și guvernul ungar. Vorbesc intenționat de poporul românesc și guvern ungar, pentru că poporul maghiar cu cel românesc se înțeleg și noi atribuim doleanțele noastre exclusiv guvernelor, cari au neglijat mereu marea lor datorie față de naționalități.

Mă bucur de proporțiile ce a luat discuția, — vom profita cu toții din singuraticile ei faze. Voi elimina din vorbirea mea orice recriminări și nu voi lua în seamă atacurile veninoase, după ce dela locul cel mai competent s'a făcut declarația, că noi n'am fost călăuzii de interese personale și că n'am reprezentat decât numai și numai interesele poporului nostru. Contele Tisza a spus că: în interesul adev-

vărului trebuie să recunosc: că astfel de postulate cari s'îi stat în contrast cu condițiunile de existență ale statului maghiar, s'au făcut din partea acelor d-ni stimati numai într'un cerc de tot restrâns, iar în chestiunile de natură politică, în legătură cu aranjamentul statului, n'am formulat decât două pretenții concrete.

Deci însuș primul ministru a recunoscut că pretențiile noastre nu erau exagerate. Mai țin să declar că între membrii comitetului nostru național n'a fost nici unul potrivit unei învoielii, dar n'a fost în același timp nici unul care să fi găsit, că propozițiile primului ministru sunt potrivite pentru realizarea unei înțelegeri. Fac declarația asta mai ales pentru a risipi îndoielile fostului ministru de instrucție Berzeviczy, care socotește că parlamentarele noastre ar fi fost neavenite acum, într'un timp când România a luat un mare avânt în situația internațională și când noi trebuia — crede d-sa — să formulăm dorințe exagerate. Dorințele noastre însă au rămas aceleași ca și în trecut. Insuși, contele Tisza, ba chiar și contele Apponyi au recunoscut, că actualul prim-ministru, pe timpul când era președintele camerei, ne-ar fi acordat mai mult decât astăzi.

Cred că îmi veți da voie, să vorbesc mai pe larg, după ce chestiunea — veți recunoaște — ne privește în primul rând pe noi. Contele Ștefan Bethlen a citat fapte istorice adevărate în mare parte, dar trebuie să-i rectifice totuși unele reminiscențe istorice. El a vorbit despre activitatea lui Inocențiu Micu Clein. A arătat corect de ce fel a fost această activitate, dar i-a atribuit imbolduri false, pentru că acest mare bărbat, care a lucrat pentru națiunea lui mai mult decât întreaga pătură ei intelectuală de atunci, n'a făcut ceoace a făcut îndemnat, de Viena, ci din propria lui hotărâre a făcut el acelea teribile drumuri, din Ardeal la Viena, în împrejurările de atunci ale comunicației. Și acest mare bărbat a fost expulsat la Roma, tocmai pentru că nu voia să fie decât în serviciul neamului și al patriei sale. Eram dator cu această rectificarea memoriei acestei mari figuri istorice, care a făcut de fapt o operă uriașă în împrejurările de pe atunci.

Contele Bethlen a dat o definiție corectă, că programul nostru național nu e o improvizație, ci e însăș chintesența evoluției, a nuziunilor noastre. D-sa a vorbit apoi despre Supplex Libellus Walachorum și a constatat, că — în ciuda faptului, că așazisele state și dieta țării au primit cu lea mai mare aversiune petiția aceasta, care oglindea toate dorințele și toate suferințele Românilor, — biserica românească și-a atins totuș o țintă veche, pentru că prin articolul de lege LX din 1791, credincioșilor atât de huldului și abia tolerați ai religiei gr. or. li-s'a conces deprinderea liberă a religiei lor și au fost puși sub supremația episcopului lor patronat de Majestatea Sa.

Contele Ștefan Bethlen arată n-amai programul nostru istoric, cred însă că de dragul fidelității istorice, el trebuie să arate, paralel, care era în diferitele timpuri atitudinea maghiarimei față de poporul nostru. (Aprobări pe băncile guvernamentale). Dacă st. deputați ar cunoaște evoluția istorică în toate laturile ei, sunt convins că n'ar mai spune, că în sine faptul tratărilor ar însemna trădare de patrie și n'ar mai timbra drept crimă faptul că se stă de vorbă cu un partid național cum e al nostru.

Apreciați și faceți obiect de critică cuprinsul acesteia acum, când ziceți, că în programul nostru de azi se cuprinde trădarea de patrie. (Cetește):

Desvoltarea liberă a tuturor naționalităților din Ungaria se garantează prin următoarele dispoziții: 1. Limba de guvernare, de administrație, legislativă și la miliție rămâne în limba maghiară. 2. În privința celorlalte limbi folosite în patrie se stabilesc următoarele reguli: în adunările comunale are drept fiecare să vorbească în limba sa proprie. Limba protocolară o fixează liber majoritatea. 3. La adunările din județe se poate vorbi sau ungrește sau în limba proprie. În județele, unde numărul unei naționalități trece peste jumătatea locuitorilor, procesul verbal se drezează în limba acesteia dacă doarește majoritatea. Correspondența însă cu guvernul și autoritățile se face ungrește. 4. La curțile cu jurai, la judecătorile de primul grad, când procedul e verbal, se validează principiul fixat în punctul 3. 5. Limba de comandă a gardei naționale va fi aceea, în care se desbat afacerile comunale. 6. În școlile de elementare instrucția se face întotdeauna în limba comunei sau a bisericii. 7. Limba matriculelor și a afacerilor bisericești în general va fi întotdeauna limba comunei parohiale. 8. Potenții au dreptul să-și înainteze petițiunile la ori care autoritate în ce limbă le convine. 9. Sinodul bisericii orientale are să fie convocat în fiecare an și are dreptul să aducă hotărâri liber în chestii bisericești și școlare, asemenea celorlalte confesii. 10. Biserice și școlile gr. or. au să fie îm-

părțășite de aceleași favoruri, pe cari le acordă statul bisericilor și școlilor de alte confesii. 11. Gr. orientali își chivernisesc ei înșiși fundațiunile bisericești și școlare. 12. La universitățile din Budapesta se înființează o teologie pentru gr. or. 13. Numirile în oficiu și dignități sa vor face numai după merit și capacitate, fără considerare a naționalității și religione. 14. Guvernul e obligat a pune în aplicare principiile desvoltate în această lege. 15. Guvernul se însărcinează, ca ascultând doleanțele locale ale Românilor și Sărbilor, să caesez gravaminele justificate sau în cadrul puterii proprii sau prin o lege ce are să fie prezentată în adunarea națională. 16. În fine guvernul se însărcinează cu putere deplină să dea amenestie în numele națiunii, tuturor celorlora cari depun armele până la un anumit termen și fac jurământ pe independența națională.

Acest proiect de lege — zice d-l Dr. St. C. Pop — conține mai mult decât programul nostru și reunitul istoric Horvath Mihály a zis, că aceasta e o lege frumoasă și e păcat că nu s'a dus cu un an înainte, căci în acest caz se desvoltă altfel raporturile. După evenimentele de la 1848. În diploma din Octomvrie și în adunarea convocată la Sibiu în luna Februarie anul următor poporul român, care și după afirmarea, lui Deák Ferencz a fost în o stare mizerabilă, s'a recunoscut de o patra națiune și în dieta din Sibiu, la 1863. s'a înartuculat de o patra națiune. Fixez acest fapt, pentru-că dăm de acest articol de lege în conexiune cu uniunea, cu desbaterea uniunii și cu atitudinea lui Deák Ferencz.

Aceste documente sunt din acel timp, când noi eram departe de situația, în carea ajunși inteligența și poporul nostru din forțele sale proprii. Dar deja pe atunci, când poporul nu era liberat din iobăgie și inteligența aproape nu aveam, bărbăți de stat de pe acel timp s'au convins, că fără drepturi de naționalitate și de limbă nu se pot îndestuli și liniști naționalitățile. Dieta din 1861. e importantă din motiv, că Berzeviczy și contele Apponyi pornind din teorii false și intervențind declarațiile lui Eötvös și Deák, acești domni conclud, că noi nu avem drepturi de naționalitate, că noi, ca naționalitate nu putem forma subiect de drepturi pentru că tocmai ei, Eötvös și Deák au avut atunci acest punct de vedere și au introdus în lege ideea aceasta.

Dl. Dr. St. C. Pop citează un pasaj al discuției la adresă din camera de la 1861, în care se zice, că guvernul voiește să asigure viața constituțională pe baza de egalitate deplină de drepturi și că pretenșiunile de naționalitate ale compatrioților noștri nemaghiari să li se asigure prin lege, fără ca prin aceasta să fie amenințată țara cu desmembrare politică și cu pierderea independenței.

Ideia aceasta a primit-o Deak Fer. și Tisza Kálmán, care apoi mai târziu a părăsit aceasta cale, acest principiu. El a fost cel dintăiu care a propus acceptarea adresei, pentru-că după părerea sa pretenșiunile naționalităților sunt justificate, și fără de-a le îndeplini, în patria aceasta nu poate fi înțelegere pacinică.

Dep. Berzeviczy, cum și contele Apponyi au ținut o conferință în amintirea baronului Eötvös. Apponyi a riscat atunci să spuie, că el își deduce întreaga politică sa de drept public de la Eötvös și că din serierile acestuia el poate constata, că naționalitățile ca individualități n'au aici un drept, ci numai ca persoane.

Aceasta însă nu e adevărat și dl. Dr. Pop vedește falsitatea prin cității din cartea lui Eötvös, apoi zice:

Nu urmați deci acele directive false, pe cari le deduc fals din permise neadevărate, cum se conclud fals și ideea națională maghiară de stat din art. de lege XLIV. din 1868. Voi arăta că legea aceasta ne spune altceva. Ea spune: națiunea maghiară unitară politicește. Voi arăta, că nu e egal și nu e de aceeași concepție: națiunea maghiară unitară politicește cu statul național maghiar unitar.

Acum vreau să arăt, că noi nu comitem un păcat așa de mare, când zicem națiune română, pentru-că este o națiune română unitară în privința etnică, este una asemenea maghiară și acte o națiune ungară unitară politicește.

Când s'a făcut uniunea Ardealului este cunoscut ce contraacțiune uriașă au desvoltat Românii, cari își temeau naționalitatea, de unune. Atunci Deák Fer. a făcut un păcat mare, a liniștit pe Români față de uniunea proiectată. asigurându-i că drepturile lor naționale vor fi asigurate și prin uniune. Atunci, iată nu s'au cătinat stăp. statului maghiar, nu a fost în pericol prestigiul statului maghiar.

La desbaterea chestiunii uniunii Deak a scris un formal studiu din care dl Pop citează câteva pasagi. În studiu sau Deak zice, că între legile dietei ardelenе vor fi și de acele cari

sunt pentru liniștirea spiritelor, și aceste se pot valida pe cale constituțională în camera întregită.

Dar — zice Deák în studiu său — nici n'au motiv să se teamă cetățenii Ardealului de acceptarea căii constituționale, pentru-că §-ul 5. al art. de lege VII. despre unire dispune:

»Ungaria e aplicată a primi și susține toate acele legi și libertăți separate ale Ardealului, cari pe lângă aceea că nu împedecă uniunea, sunt favorabile libertății naționale și egalității de drept».

Vorbeste apoi de modalitățile uniunii și în fine zice:

»Ori cum se va face îndeplinirea uniunii amănunțite: va fi o egalitate de drepturi deplină, perfectă, care nu se poate denega nici dela Români și mai mult nu pot pretinde nici ei».

Din aceste se poate vedea, — zice d-l Dr. Pop — că munca noastră, aspirațiile și luptele noastre au bază legală și istorică și noi ținem la constituția statului. Dar cu toate aceste e curios, că dacă se află un prim-ministru, care vrea să facă un studiu mai amănunțit asupra acestei chestii, acest fapt singur dv. îl timbrați de păcat, de trădare de patrie.

A urmat apoi legislativa de la 1868. Este caracteristică aceasta pentru dispoziția, ce domina pe atunci în opinia publică maghiară. S-a ales adică o comisiune pentru studierea chestiunii de naționalitate, care avea o subcomisiune. Punctul de vedere al acesteia e aproape congruent în esență cu proiectul de lege al lui Alexandru Mocsonyi, care natural se deosebește de legea actuală de naționalitate.

Comisiunea aceea a înconjurat cu grije fixarea teoriei națiunii politice din care s-a iscat atâtea neînțelegeri, atâtea abuzuri. Nu voini cita aci decât unele. Deputații români și sârbi au prezentat un proiect de lege separat, în care se spune între altele, că în Ungaria sunt următoarele porozițiuni regnicolare istorice: unguri, români, sârbi, slovaci, ruteni și germani, cari se recunosc de națiuni regnicolare egale, pentru cari se asigură prin lege egalitatea de naționalitate, de limbă și egalitatea politică, între cadrele integrității statului și a unității politice.

În vorbirea ce a rostit-o atunci Eötvös, nu poate afla nimenea dovezi pentru sprijinirea afirmațiilor lui Apponyi. Eötvös n'a primit acest proiect, declarând că prin el s'ar jigni drepturile minorităților, dar nu s'a optat, ca aceste limbi să fie recunoscute de limbi oficiale în oficiile inferioare ale administrației și justiției.

(Va urma.)

Din Bulgaria.

Pierderile Bulgariei în urma războiului. — Populația Bulgariei înainte de războiu. — Sobrania.

Profesorul de economie politică la universitatea din Sofia, d-l Al. Francoff publică în «Echovul Bulgariei» un articol, în care face bilanțul pierderilor suferite de Bulgaria în războiul balcanic.

Constată, dela început, că în urma marilor pierderi — amintește și Macedonia și Dobrogea — Bulgaria nu a avut nici un beneficiu în urma acestui război, care a lăsat sacrificii grele asupra economiei naționale a țării.

Aproximativ evaluate, sarcinile bugetului statului se urcă un miliard 200 milioane franci. Disparația populației, capabilă de muncă, constituie iarăși o mare pierdere în domeniul economiei naționale. În cele trei războaie, Bulgaria a pierdut 55—58,000 oameni (67% din populația bărbătească a țării) în vârstă de 20—45 ani. 80% dintre cei pierși sunt capete de familii și forțe pierdute pe veci, pentru producția națională. La aceștia se mai adaugă numărul de 11 mil al invalizilor, incapabili de muncă. O altă pierdere — mai neînsemnată însă — o formează vitele consumate de armată, folosite pentru transport și moarte; numărul acestora formează 7-17% din cantitatea totală de vite a țării.

»Sacrificiul cel mai mare și cel mai simțitor pentru Bulgaria — se spune în articol — a fost pierderea Dobrogei, pe care Bulgaria a fost nevoită să o cedeze, nu pentru a păstra, ci pentru a rupe echilibrul în peninsula balcanică. Dobrogea reprezintă pentru noi o proprietate, care, prețuită în condițiunile cele mai puțin avantajoase, va fi evaluată la peste un miliard și jumătate de franci. Ea este pentru Bulgaria, atât din punctul de vedere economic, cât și cultural, cea mai prețioasă, cu Dobro-

Sea, noi pierdem 18 la sută din exportul nostru total. Jumătatea, 50 la sută din marile exploatare agricole ale Bulgariei se află în Dobrogea și 50 la sută din mașinile plugăriei sunt tot acolo.»

Buletinul lunar publicat de direcția generală a statisticii bulgare, arată că în începutul anului 1912 — așadar înainte de război — Bulgaria avea o populație de 4.400.566 locuitori. După limba maternă: 3.524.341 bulgari, 96.412 Români și restul alte naționalități. Rezultă, deci că chiar statistica oficială ridică numărul Românilor la aproape 100 mii, cifră cu mult mai mică decât adevăratul număr al populației române din Bulgaria.

În curând — peste vre o 10 zile — va fi convocat, în sesiune extraordinară, noua Sobronie, care va avea de rezolvit o dureroasă chestie: votul tratatelor dela București și Constantinopol. E de prevăzută că această chestiune va provoca discuțiuni aprinse, dar va reaminti încă odată bărbaților politici ai Bulgariei, că ambiția și grandomania oarbă nu pot avea decât urmări dureroase.

Un dascăl român și elevul său.

Intellectualii români dela orașe, cari sunt obișnuți să-și ia zilnic »capușinerul« în cafenelele aranjate cu un lux și rafinerie semitică, ar face bine dacă s'ar coborâ cât mai des în satele românești din împrejurimea lor.

Câteva ore »senine« petrecute în mijlocul poporului nostru atât de liniștit și de senin le va fi cea mai bună cură pentru nervii oboșiți.

Vor perde de sigur din blasarea de cari se molipsească fără să o știe în atmosfera streină de sufletul sănătos al neamului nostru, și se vor întoarce întineriți în suflet și cu întărită credință în puterea de viață a poporului nostru. Să renoim mereu legăturile cu pulsul sănătos al românismului, care numai la sate bate normal și deplin echilibrat.

Fără contactul acesta d-voastră d-lor dela orașe veți perde în curând rostul de îndrumători ai neamului în fruntea cărora stați și veți deveni jucăria tuturor curentelor, cari vă ademenesc cu aparența lor europeană prin coloanele ziarelor streine, pe cari le soarbeteți zi de zi la masa obișnuită de cafeana...

Cam astfel de gânduri îmi murea creierul când am intrat în locuința modestă a unui învățător român dintr-o comună »dela poalele« »Chei Turzic«

Departa de oraș și de plăcerile lui enervante, lipsit de un cerc de oameni egali în cultură și în vederi, în două echilii mici, încât abia te poți întoarce în ele își dăpână viața împreună cu nevasta și trei copilași, un numărător smerit al poporului.

Din cele două odăi, una în timp de iarnă servește și de bucătărie. În cealaltă un pat, o masă, un divan, câteva scaune și un dulap plin de cărți bine orânduite, iată toată podoba și confortul unui dascăl român dela sate.

Abia ne desmorțim membrele de frigul ce ne-a cuprins în lunga călătorie cu trăsura, abia ne împrietinim cu micii copilași cu ochi negri și espreșivi, cum numai copii de român îi au și sunetul clopoțelului dela școală ne aduce aminte de scopul venirii noastre.

Din fereastra locuinții dascălului vedem întreg satul. La sunetul clopoțelului ies de prin case țărani binefăcuți. Subsuoară cu câte o carte și cu un caet se îndreaptă tacticoși și gravi spre edificiul școlii.

Se începe esamenul cu »elevii« cursului pentru analfabefi.

Când intrăm în sala spațioasă a școlii zidită după toate poruncile d-lui inspector băncile, în cari de altă-dată stau copii sburdalnici, sunt pline de țărani, cari așteaptă cu o seriozitate ulmitoare momentul când au să-și dea seamă despre ce au învățat. Rând pe rând se scoală »elevii« mustăcioși și cu glas sonor și sigur cetesc pe apucate din »Abec-darele« dăruite de »Asociațiune«.

În vreme ce noi răsfoim prin caetele scrise pentru examen, un țăran înșiră dictando pe tabla neagră litere și cuvinte scrise.

Mâna grea a »elevului« deprinsă cu coarnele plugului și cu coada aspră a sapei scire, scrie cu o ușurință ulmitoare litere rotunde și cifre lungărețe.

Un alt elev resoală tot pe tablă mici teme din matematică, cari dovedesc că în cele două luni cât a ținut cursul elevii și-au însușit și elementele de calcul: adaugerea, subtragerea etc.

D-l învățător își freacă cu îndestulare mâinile, iar în ochi mijeste o lumină care tradusă în cuvinte înseamnă: »Indestulirea sufletească a unui om ce și-a împlinit o datorie față de neamul său, pe care îl iubește poate mai mult decât cei ce ne-o spun deatâtea ori la masa întinsă în cuvinte bine ticluite...«

Urmează partea a doua a serbării. Pe masa din frunte se desfăpachetează și din ele es la iveală zeci și sute de cărțicele nouă. O mică piramidă din tot ce a produs mai bun literatura populară. Dar acum vine o altă scenă.

(Va urma.)

Regele Carol și Epirul Ziarele bulgarești anunță că regele Carol al României a reușit să determine pe principele Wilhelm al Albaniei să îndeplinească cererile epirotilor în ce privește acordarea diferitelor privilegii pentru locuitorii Epirului de Nord, așa că e de sperat că revolta de acolo se va potoli în curând.

Comitatele și pactul cu Românii. Unele comitate cu elemente șoviniste de gentri ruinați, și-au ridicat glasul de protestare contra pactului cu Românii. Își tem stăpânirea, poziția, pânea de toate zilele.

În județul Turoș asemenea a scos o circulară de protestare din județul Pesta-Piliș. Anunarea județului încă a docis să o așeze în arhivă, având încredere în Tisza, că nu va încheia nici un pact stricăcios patriei.

ȘTIRI Cluj

— 3 Martie 1914.

O conferință despre România la Paris. Se anunță din Paris, că d-nul *Lacour Gayet*, membru al »Institutului Francez«, care — după cum am anunțat — a fost zilele trecute la București, va ține Miercurea viitoare o conferință în sala cercului »Le Foyer«. Conferința e intitulată »Intre frații noștri Români« și va fi patronată de d-l *Deschanel*, președintele Camerei.

D-l A. D. Xenopol, distinsul profesor universitar din Iași a fost ales — după cum se anunță din Paris — ca asociat străin la Academia științelor morale și politice din Franța.

Banca »Timișiana« — pentru scopuri culturale. Direcțiunea institutului de credit și economii »Timișiana« din Timișoara în ședința sa plenară din 9 crt., afară de cvota de binefacere, din venitul anului 1913, a mai votat pentru internatul de studenți români ce se va înființa în Timișoara, suma de 20.000 cor., iar pentru școala comercială superioară gr. or. rom. din Brașov suma de 5000 cor. Acest gest frumos al »Timișianei« vorbește în deajuns și face inutile ori ce laude ale noastre.

Reprezentantul României decan al corpului diplomatic din Albania. Am anunțat zilele trecute, că d. *Burghelua* va fi primul reprezentant diplomatic sosit în Albania, astfel că lui îi revine decanatul corpului diplomatic. După cum se anunță acum din Viena, graba pe care a pus-o România de a trimite reprezentant în Albania nu este un simplu act de politetă; ci se datorește cererii pe care Austria și Italia au făcut-o în această privință. Aceste două puteri s'au aflat în mare încurcătură, neputând cădea la o înțelegere care din reprezentanții lor să devie decan. În cele din urmă s'au înțeles, ca să se otiere reprezentantului României decanatul.

După atentatul din Dobrița. Cercetările pornite în urma atentatului din Dobrița continuă, dar fără rezultat până acum. Pentru prinderea lui Cătăraș, guvernul unguresc a pus un premiu de 30.000 cor., din care vor primi câte 10.000 cei ce vor pune mâna pe Cătăraș sau pe Kirilov, și câte 5 mii cel vor da indicii despre locul unde se află atentatorii.

Salamon Mariska, care — după cum se știe, — scrisese epistola adresată de Cătăraș episcopului Miklossy, a fost arestată de poliția din București, bănuțită fiind că ar fi ștut despre

planul atentatului. Tot sub această bănuțală a fost arestată și o prietină a ei, al cărei nume e ținut în secret.

Înmormântarea notarului V. Drăgan. Ni se scrie: În 9 Martie a fost înmormântat regretatul notar din Nădășelul ung. (Cluj) *Vasilu Dregan*. Patru preoți au oficiat prohodul și un public numeros a ținut să petreacă până la locul de vecinică odihnă pe cel plecat dintre noi. Durerea stărnită de moartea notarului Dregan e cu atât mai mare, cu cât dansul fusese un bun și energic sprijinitor al instituțiilor românești, cu toate piedicile ce i le punea în această cale funcțiunea sa de slujbaş al statului. Nu și-a uitat nici de datoria de părinte, și și-a crescut familia în spirit românesc. A avut mult de suferit până a fost în viață, tocmai din cauza voinței tari cu care s'a întrepus pentru tot ce a crezut că e bun și corect; — aibă parte de odihna meritată, în viața de veci.

Bombă. Se anunță din Târgu-Mureșului, că la oficiul vice-comitetului din comitatul Murăș-Turda a sosit alaltieri un pachet, în care era o bombă cu 1 1/2 kilogram cerazit. Bomba — după cum se spune — fusese confiscată de notarul din Stompa, *Nagy Miklos*, care a trimis-o apoi oficiului amintit, fără a aviza și a lua măsurile necesare de precauțiune. Din cauza aceasta notarul a fost suspendat și s'a pornit cercetare contra lui.

Scrisoare din Albania. D-l inginer *N. Cuțarida* din București, care a plecat la Durazzo pentru a participa la primirea suveranului Albaniei, a trimis ziarului »Dimineața« următoarea scrisoare:

Durazzo, 22 Februarie.

Vă scriu cu creionul, fiindcă în hotelul, în care mă găesc și unde plătesc 30 de lei pe zi, nu se găsește cerneală! Patronul hotelului mi-a spus că a avut o sticlucă, dar s-a vărsat și alta e greu de procurat! De altfel în Albania, care e o țeară frumoasă dar sălbatică, nu numai cerneala lipsește, dar orice înlesnire a civilizației. Totul e de făcut aci, și de aceea nu-l fericesc de loc pe prințul de Wied, care și-a luat această sarcină. Vă mărturisesc că n-ași prea vrea să fiu în locul lui!

La primirea suveranului a asistat o lume enormă venită din toate părțile, delegațiuni numeroase, școlile cu drapele naționale albaneze. La orele 1 a sosit și armata, care și-a ocupat locul ce-i fusese rezervat.

Până la orele 9 dimineața eram foarte îngrijat că nu voi avea loc de unde să-i arunc regelui cei doi porumbei albi, împodobiiți cu panglici tricolore românești și cu altele de culorile naționale albaneze, pe cari îi avem pregătiți. La orele 10 înăsu sunt anunțat, că mi s-a rezervat un loc din cele mai bune și de aci frumoșii porumbei aduși din România, ca din partea Albanezilor români, au putut zbura spre tânărlul suveran. Mai întâi am cerut voe generalului *Vetri*, ca nu cumva să se creadă — poate! — că zvrâi vre-o bombă. Amabili, generalul mi-a răspuns că nu e nevoie de nici o permisivune, deoarece gestul meu va face plăcere suveranului.

Când regele a sosit, i s-a făcut — după cum cred că ați și aflat din telegrame — o primire admirabilă, vibrând de un înflăcărat patriotism. — *Inginer N. Cuțarida*.

Furtunul mari se anunță din sudul Rusiei, în urma cărora au fost inundate de valurile Mării azovice o multime de comune. Comunele Stanița și *Atșulv-kaja* au suferit mari pagube. Un val enorm a târât la *Atșulv-kaja*, peste 200 persoane, în mare, toți au pierit. Tot acolo a fost distrus vre-o 400 de cădiri. A fost inundat și orașul *Temrjuk*. Mai multe trenuri, de pe lângă tărmlul mării, au fost răsturnate.

— Din Madrid se anunță: **Puternica furtună ce băntue în Spania** a făcut pagube însemnate. Sevilla e sub apă, cinei vapoare și număroase bărci au dispărut în valuri. Furtuna a rănit grav pe mai mulți soldați din tabăra armatei.

Necrolog. Dr. *Dionisie Roman* și soția *Elisabeta* născ. *Bohățiel* de Glod din Mediaș au murit pierderea scumpei lor fetițe *Elisabeta Maria*, decedată în etate de 2 1/2 ani.

Scufundarea unei bărci. Din T. Severin se anunță: Alaltieri de dimineață pe un timp foarte frumos, a plecat din orașelul sârbesc *Sadova* o barcă cu 15

pasageri, venind spre T.-Severin. Ajungând la millocul *Dunării*, barca s-a răsturnat iar pasagerii au căzut pradă valurilor. Din portul nostru vaporul *remorcher »Dokai«*, observând nenorocirea, a plecat imediat în ajutorul naufragiaților, dar totul a fost zadarnic, căci barca se scufundase împreună cu toți pasagerii. Nenorocirea a făcut mare impresie în oraș.

Aeroplane pentru pasageri. Ziarul »*Börzenzeitung*« din *Petersburg* comunică, că ministrul de război rus, generalul *Suchomlinov* și-a exprimat mulțumirile față de aviatorul și constructorul de aeroplane *Sikorsky*, pentru noua sa construcție, care provoacă senzație. Noul aparat este un monoplan pentru pasageri, cu patru motoare. Pasagerii sunt plasați într-o cabină de 9 metri pătrați, închisă, încălzită și luminată de motoarele aparatului. Incercările făcute au dovedit că aparatul cu toate că are dimensiuni uriașe, are perfectă stabilitate în aer. Cu 16 pasageri aparatul a stat în aer un ceas și jumătate, iar cu 8 pasageri două ceasuri. De jos, aparatul apare ca o pasare gigantică. Incercările făcute în fața unei comisii a ministerului de război au dat rezultate absolut satisfăcătoare.

Un pasager spune, că în timpul sborului s-a plimbat prin cabină, fără să fi simțit cea mai mică sguduitură și că de pe fereastră i se înfățișa o priveliște încântătoare. Fundul cabinei e de sticlă așa că tot ce se întâmplă jos se vede bine.

Motoarele sunt așezate două în față, două în dos. Aparatul poate sbura însă și numai cu două motoare; așa, în cursul sborului unul din motoare a înghețat, dar cu toate acestea aparatul și-a continuat sborul. Mecanicii pot comunica dela un motor la altul chiar și în cursul sborului, fără ca aparatul să-și piarză echilibrul. Greutatea aparatului este de trei tone și jumătate și poate purta o greutate de 1500 kgr., afară de 600 kgr. ulei și benzină.

Ministerul de război a comandat 5 aeroplane de felul acesta.

Știri mărunte. Șase sufragete engleze, cari au spart alaltieri geamurile dela palatul secretarului de stat *Kenna*, au fost osândite la câte 2 luni închisoare.

— D-na *Paukhurst*, conducătoarea sufragetelor a fost pusă în libertate, din cauză că refuza ori ce mănecare în închisoare.

— După o apreciere oficială, până acum 140 de mii de holde căstărale de lângă cursul *Tisei* și *Murășului* se află sub apă. *La Tisza-ujlak* au fost răpiți de curentul apei șase copii.

— Produce mare senzație în Bulgaria descoperirea mai multor buletine de vot la *Vrața*, unde a fost ales d-rul *Daneff*, cari conțineau câte o bancnotă de cinci lei. Această descoperire e explicată astfel că votanților li s-a dat bani ca să voteze pentru *Daneff* și mulți au pus din eroare împreună cu buletinele și banii luați în plic.

Stabilimentul »Apollo« se va deschide Sâmbătă în 21 Martie st. n. prin o splendidă reprezentație. Noul proprietar luând în exploatare hala festivă de sub *Straje* și-a aranjat stabilimentul cu mașini nouă. Reintors dintr-o călătorie prin streinătate i-a succes să câștige pentru stabilimentul *Apollo* o serie de programe de primul rang, cari vor satisface toate așteptările publicului.

Cinematograful în serviciul școlii.

Brașov, 16 Martie n. 1914.

O dorință veche a corpului profdela școlile noastre medii a fost ca să se provadă școala cu un cinematograf. Această dorință s'a realizat săptămânile trecute, în condiții destul de norocoase. Firma *Pathe* din Paris a inventat un aparat-cinema, la care învățând, pentru ca filmul să se desfășoare, învățești totodată și o mașină dinamică, care produce apoi curentul de lipsă la iluminarea filmului. Mașina abia trece peste dimensiunile unei mașini de scris și întocmai ca aceea e acoperită cu un acoperemânt de tinichea. Aparatul întreg are o greutate de 14 Kg. așa că-poți umbla comod cu el în mână și a-

șezându-l pe masă, în timp de 2 min. e gata de funcționat, și după reprezentare în alte 2 minute, iar este împachetat. Așa dară e un aparat excelent îndeosebi pentru asociațiuni culturale, pentru că ori unde te-ai duce ai un cinematograf funcționând cu lumină electrică. Și pe lângă acestea abia trece peste prețul unui șchlopticon; costă 560 cor., cu pânăz, lămpi de rezervă etc. vreo 600 cor.

S'au ținut și se vor ținea la gimnaziu în fiecare sâmbătă — bineînțeleas numai pentru școlarii reprezentațiuni de câte o oră. Filmele se iau împrumut din *Bpesta* dela reprezentanța gen. a firmei *Pathé*. Taxa de împrumutare pe o zi și pentru o prelegere 1 oară face vreo 8—10 cor.

Aparatul și filmele sunt făcute anume pentru școli și asociațiuni culturale. Se zice că în Franța și Belgia e introdus obligator în toate școlile.

La fiecare reprezentație se arată filme de cuprins religios, filme instructive și comice, așa s'a arătat până acum între altele *Cair* și *Avel*, *David* și *Goliat*; *Absolont*, *Vânătoare de mistreți*, *Pisică sălbatică*, *Veneția*, *Pisa*, *Cultură de păstrăvi*. *Saepia* (*Tintenfisch*), *Racul eremit* (*Einsiedlerkrebs*), *Paiajenul de mare* (*Seepoyp*), *Experimente cu aer lichid* și mai multe filme comice.

A fost o idee norocoasă de a împreuna aceste reprezentațiuni cinematografice cu cântări executate de un patefon cupărat anume pentru acest scop. Și sceset aparat s'a cumpărat cu scopul dublu de a distrage și instrui, pentrucă pe lângă un număr de plăci cu frumoasele noastre doine românești s'au cumpărat și plăci din cari elevii pot auzi cele mai frumoase arii din operele clasice, cântate de cei mai mari artiști (*Carusso*, *Schlezak* etc.).

După cât știm gimnaziul nostru este cea dintâi școală românească și peste tot unul dintre cele dintâi institute din țară, care se îngrijește de asemenea distracții pentru elevii săi.

ULTIME ȘTIRI.

Roma, 16 Martie. — Ziarului »*Tribuna*« i se telegrafiază din *Durazzo* că principele de *Wied* ar fi arătat în repetite rânduri voința de a centraliza în noul său guvern toate puterile statului. Guvernul constituțional albanez ar fi alcătuit astfel: *Turkan-pașă*, preșidenția și externele; *Essad-pașă*, războiul; *Medhi-bey* poate internele.

Principele de *Wied* ar amâna călătoria sa pe la diferitele Capitale din Europa fiindcă prezența sa este deocădată trebucioasă la consolidarea situațiunei lăuntrice a Statului albanez.

Petersburg, 16 Martie. Primul ministru *Goremkin* a făcut introședință secretă a Dumei declarațiuni asupra politicei rusești și a pregătirilor militare. *Goremkin* a spus că situațiunea internațională nu dă prilej la nici o temere.

Poșta Redacțiunei.

S. G. (Nădășelul — ung.): Credem că s-a spus tot în știrea publicată, A da loc tuturor ce or amintite de D-ta în corespondență, ar însemna să dăm naștere unei certe după moartea regretatului, ceace la tot cazul — nici după părerea d-tale — n-ar fi la loc.

Proprietar:
Tip. *A. Mureșianu: Branisoe & Comp*
Redactor responsabil:
Ioan Evroten.

Stabilimentul „Apollo“
In hala festivă de sub Straje.
Reprezentatiune de deschidere
Sâmbătă în 21 Martie n.
Aranjament nou. Programul de rangul prim.

CHEAG
pentru închegarea laptelui cu marca
„Românca“,
cel mai bun făcut din rănză de
miel și vițel.

La cerere trimit prețuri și îndrumări pentru folosirea cheagului.
Se capătă la
Palfi Marton
Garansebeș.
6—10

„RÊȘNOVEANA“

instituit de credit și economii, societate pe acții în Râșnov.

takarék és hitelintézet részvénytársaság Barcza-Rozsnyón.

Convocare.

Onorații acționari ai institutului de credit și de economii „Rêșnoveana“ societate pe acții în Râșnov, se invită la

a X-a adunare generală ordinară,

care se va ține în 27 Martie 1914 st. n. la 5 oare p. m. în localul institutului.

Ordinea de zi:

1. Constituirea biroului.
 2. Raportul direcțiunii despre anul de gestiune 1913.
 3. Raportul comitetului de supraveghere.
 4. Stabilirea bilanțului pe anul 1913 și votarea absoluturului.
 5. Alegerea a doi membrii în direcțiune.
 6. Alegerea a patru membrii în comitetul de supraveghere.
 7. Alegerea a trei membrii pentru verificarea procesului verbal.
 8. Eventuale propuneri.
- Domnii acționari, cari voesc a participa la adunarea generală în conformitate cu § 19 din statute, să avizează a depune acțiunile la cassa institutului cu o zi înainte de ținerea adunării generale.

Direcțiunea.

Contul bilanț pro 1913 — Mérleg számla 1913 évre.

Activa — Vagyon.	Pasiva — Teker.
Cassa în număr — Pénzkészlet . . . K. 9423:53	Capital societar — Részvénytőke . . . K. 20000:—
Cambii escontate — Le-számitolt váltok . . . 130543:99	Fond de rezervă — Tartalék alap . . . 11839:14
Cambii cu acoperire hipotecară — Váltok jelzáló fedezettel . . . 37315:76	Fond cultural — Köz-művelődési alap . . . 386:13
Imprumuturi pe obligațiuni — Kötvény kölcsönök . . . 1550:—	Depuneri spre fructificare — Takarék betétek 140716:45
Lombard — Érték papir kölcsönök . . . 3719:80	Cont curent — Folyó számla . . . 1603:01
Diverse conturi debitoare — Különféle tartozó számlák . . . 14045:29	Reescont — Visszleszámitolt váltok . . . 16293:06
Mobilier — Felszerelés . . . 50:—	Dividendă neridicată — Fel nem vett jutalom . . . 764:35
	Tantiemă neridicată — Fel nem vett jutalom . . . 279:69
	Interesé transitorii anticipat — Átmeneti kamatok . . . 1135:17
	Profit curat — Tiszta nyereség . . . 3631:37
196648:37	196648:37

Contul Profit și Perdere — Nyereség és veszteség számla cu 31 Decembrie 1914. — 1913 évi Decembar hó 31-én.

Debit — Tartozik.	Credit — Követel
Interese de depuneri — Betéti kamatok 8158:22	Interese de escont și proviziuni — Leszámitolási kamatok és jutalék 16538:79
Interese de cont-curent — Folyó számla k. 82:60	Interese de credite cambiale cu acoperire hipotecară — Váltójelz. kamatok . . . 1304:50
Interese de reescont — Visszleszámitoltváltok kamatok 1081:21	Interese de credite personale — Kötvény kamatok . . . 225:13
Spese — Költségek . . . 688:88	
Remunerații — Jutalmok . . . 675:—	
Chiria — Házbér . . . 260:—	
Competință de timbru — Bélyeg illeték . . . 2553:85	
Contribuțiuni — Adó . . . 937:29	
Profit curat — Tiszta nyereség . . . 3631:37	
	18068:42

Barczarozsnyó, 1913 évi Decembar hó 31-én.

Ioan Hamzea,
dir. — igazgató.

Ioan Nan,
cassar — pénztáros.

Ioșif Renghea,
contabil — könyvelő.

Direcțiunea: — Az igazgatóság:

Ioan Nan,

Ioan Pivariu,

Andrei Trett

George Crețu.

Subscrisul comitet am esaminat conturile presente și le-am aflat în deplină regulă și consonanță cu registrele principale și auxiliare. — Alolirott felügyelő bizottság jelen számlákat megvizsgálván teljes rendben és a fő és segédkönyvekkel megegyezőknek találtak.

Nicolae Hamsea,

Bucur Armăsar,

Ion Dobrescu.

Avem onoarea a aduce la cunoștință, că am ajuns în posesiunea

Isvorului Béla

apă minerală

dătătoare de sănătate, care și de aci înainte o vindem sub firma

Frații FLEISCHER. Târgul boilor Nr. 3.

Cu vânzarea am început din 15 Ianuarie după acelaș sistem ca până acuma. 10 sticle trimise acasă costă 10 bani sticla. Comandele date înainte de prânz se execută după prânz în aceeași zi, Comandele se pot face prin telefon (Nr. 318) sau în prăvălia noastră strada Vămei Nr. 23. Atragem atențiunea, că manipularea apei minerale urmează cu mare îngrijire, sub controla seyeră a d-lui Ludwig Schuster. Trimiterea se face punctual de firma Frații Fleischer. Reclamațiuni eventuale ne rugăm a se adresa arendașului sau conducătorului depozitului. Rugându-ne a ne sprijini întreprinderea noastră

Frații Fleischer,
Depozit, Brașov.

Ludwig Schuster,
arendaș, Zizin.

COVOARE LINOLEUM PEDELE

Pânzături, albituri de pat, se pot cumpăra cu prețul cel mai convenabil, în alegere mare, prețurile cele mai ieftine la

TELLMANN & SPEIL Târgul Grăului nr. 8.

Îngrijim și așezarea de Linoleum cu lucrători experți în Hotel Coroana sunt executate de firma de sus.

Strămutare de prăvălie.

Aduc la cunoștință On. public că mi-am strămutat prăvălia din strada Mihael Weis în strada Porții 25. Ca până acuma, și de aci înainte mă voi strădui ca prin lucru bun și solid a satistace și pretensiunile cele mai delicate.

In prăvălie se află un sortiment bogat de ghete pentru bărbați și dame lucrate de mine, cum și ghete americane pentru bărbați și dame lucru de fabrică.

Comandele le eșcut solid și punctual pe lângă prețuri convenabile

Cu toată stima: **NAGY FEREEZ**, pantofar.
Brașov, Strada Porții Nr. 25. 6-10.

Negoț nou de vâpseli de primul rang.

Aduc la cunoștință Onor. public, a vâpsitorilor de odăi și a comercianților că am deschis în

Brașovechi, strada lungă No. 9, o

Prăvălie de vâpseli și uleiuri,

bogat asortată cu toate sorturile de vâpseli.

Am și un deposit de tot felul de scări.

Prețuri moderate. 32-30) Servici solid.
N. ARSU, Vâpsitor de odăi și comersant de vâpseli

ATENȚIUNE.

Am onoarea a aduce la cunoștință On. public ca vând mobile ce le-am transportat în Hala de mărfuri (Podu bătușilor) Strada Hirșer Nr. 1, cu prețuri scăzute. Odae de durmit modern mobilată cu prețul de 540 K. Mobile pentru bucătărie, și prânzătoriu cu prețuri foarte scăzute. — Garantez pentru lucru bun și solid. — 14-50

JOSEF GRIM
Mechanic, tâmplărie pentru zidiri, instalații interne,
BRAȘOV, Strada Lungă Nr. 115. — Telefon Nr. 16

Atențiune.

500 perechi încălțăminte, garantat solide, de bărbați, dame și copii, vând — în lipsă de loc — cu 25-30% mai ieftin, decât prețul obicinuit Totodată atrag atențiunea Onor. public, că mi-au sosit mari cantități de mărfuri de Paști în bogate și variate sortimente.

I. SABADEANU,
Magazin de încălțăminte.
10. BRAȘOV, Strada Porții Nr. 10.

Ionel Ciucășel

croitor de haine bărbătești
Brașov,
Târgul Florilor 18.

Ștufe de modă

la fel cu cele englezești și franțuzești, producție proprie, recomandă

Fabrica de Postav din Brașov

WILHELM TELLMANN & COMP.

Magazin de vânzare.

Ștrada Hirscher no. 16.

Se află circa de 500
87-50 mostre resturi.

Ștufe de rochi

Barhent.

Boa de blană,
Manșoane

recomandă cu preț ieftin
Fritz Prediger,
Strada Porții.

AVIZ.

Ulei de sămburi
de bostan, pentru mân-
cări de post, la cerere tri-
mite muștră

Lengyel Sándor
în Pankota.

Linia Olanda-America ROTTERDAM.

Societate de Navigațiune cu
vapoare, Olandeză - Americznă.

Firmă protocolată în Ungaria.

Mersul vaporului în fiecare
săptămână.

**ROTTERDAM-
NEWYORK-KANADA.**

Biro

Budapest VII., Thököly út 10

Minunea lumii.

„Olla“ se numește praful care
inlocuește ouăle, folosindu-l, că-
mara va fi plină cu ouă.

Un pachet 20 bani.

Se capătă la Kovács P. Pál,
Brașov, Strada Fântâni și la far-
macia Borsodi I., Brașov, Strada
Gării.